DEBRECENI EGYETEM FOLIA URALICA DEBRECENIENSIA 24.
FINNUGOR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK DEBRECEN, 2017

A finnugor nyelvi identitás (1. rész)

VÍGH-SZABÓ Melinda

Pannon Egyetem, Veszprém
vigh.szabo@gmail.com

1. Az identitásról

A készülő tanulmánysorozat első része egyrészt problémafelvetés, az identitás mibenlétét kutatja; másrészt azokat az identitás-összetevőket gyűjti csokorba, amelyek a nyelvi identitás mellett (azt kiegészítve, erősítve vagy éppen azt gyengítve) a finnugor nyelveket beszélő csoportok önazonosságát, nyelvekhez való viszonyát alakítják.

1.1. A fogalom kialakulása

Az identitás fogalmát Erikson vezette be a 20. század közepén, amikor az emberi pszichoszociális fejlődést vizsgálva életkori fázisokat és azokra jellemző identitáselemeket különített el egymástól (Molnár 2005). Identitáson Erikson a következőt érti: „Az identitás a személyes azonosság és folyamatosság szubjektív érzésének a megléte, amely egy közös világkép azonosságában és folyamatosságában való hittel párosul...” (Erikson 1991: 402).

Az alig fél évszázados terminus számos tudományterületen felbukkan, a filozófiától kezdve a szociológián át egészen az antropológiáig. Az identitás mibenlétének és jellemzőinek kérdése többoldalú problémakör. A nyelvi identitást vizsgálva óhatatlanul megnyílnak e terület politikai, területi, kulturális, kollektív és individuális dimenziói is. Az Orosz Föderáció területén élő finnugor népcsoportok nyelvi identitásának kutatása a kisebbségi és a többségi társadalmi lét viszonyrendszerén keresztül valósulhat meg, ahol a nemzedékek közötti nyelvi-kulturális különbségek is szembeötlőek.

1.2. Az identitás összetevői

A következőkben a tanulmány írója áttekinti azokat az elemeket, amelyek identitásunkat alakítják, és a későbbi vizsgálatok alapjait képezik. Ezek az

összetevők rejtetten ott húzódnak majd a vizsgálati kérdések mögött, segítve egy reális identitáskép kialakítását. A nyelvi identitás kutatásában a személyiség dimenziói is dominálnak, és az ebből nyert adatok a második lépésben a statisztikai elemzéseket erősítik.

Az Integratív Terápia személyiségelméleti koncepciójában különbséget tesznek a *magam,* az *én* és az *identitás* entitásai között (Bünte-Ludwig 1984; Heinl – Petzold 1980; Petzold 1986).

A *magam* Kames szerint az emberi élet alapja, amely az anya-gyermek kapcsolatában gyökerezik. Minden tapasztalatot, emberi-kollektív kölcsönhatást, szerepet magában hordoz, amelyek a szocializációban fejlődtek ki (Kames 2011: 4).

Az *én* az egofunkciók összessége, amelyre a szituációfüggő tevékenységek jellemzőek. Az észlelés, az érzelmek és a kogníciók segítségével az *én* képes a kontextusok megragadására, amely így az identitás kialakulásához vezet (Kames 2011: 4).

Az *identitást* – amely a belső *(Innen)* és a külső *(Außen),* az individualitás, a kollektivitás, a társadalmi szerepek felismerése és vállalása összefonódásának eredménye – a bizonytalanság, a kétértelműség jellemzi. Az azonosítás *(Identifikation)* és az azonosulás *(Identifizierung)* folyamata képes egy stabil, kiegyensúlyozott identitást kialakítani, de a két folyamat el is válhat egymástól, ami konfliktusok kialakulásához és az identitás szétesésához vezethet (Kames 2011: 4). Ilyen ellentétek jelentkezhetnek a szerepvállalások, a viselkedési elvárások területén. A szituációkban megtapasztalt identitást a stabilitás és a változékonyság feszült párbeszéde jellemzi (Petzold – Mathias 1983: 177).

Az identitás vizsgálatában Kames (2011: 5) teóriáját követem: „Das Identitätserleben ist als situationsbezogen aufzufassen. Es vollzieht sich in verschiedenen identitätstragenden Kontexten." Az identitás megélése szituációfüggő, amely különböző identitáshordozó kontextusokban megy végbe. Ezeket a területeket Petzold (1988: 353) az identitás öt pillérének nevezi *(5 Säulen der Identität),* amelyek a következők: testiség, szociális hovatartozás, munka és teljesítmény, anyagi biztonság és értékek.

Az első pillér (a testiség) magában foglalja az egészséget és betegséget, a szexualitást, az érzéseket, vágyakat, a testi állapotot, a fittséget, a külső képünket, ahogy mások látnak minket; vagyis mindazokat a tulajdonságokat, amelyek meghatározzák, hogy miképpen érezzük magunkat a bőrünkben.

A szociális hovatartozás egy háló, amely összefogja a családot, a barátokat, a munkahelyi kapcsolatokat, a szabadidős tevékenységeket: „Die Erfahrung

des *Ich bin* ist nicht ohne das *Du* und das *Wir* möglich" [A *vagyok* megtapasztalása elképzelhetetlen a *te* és a *mi* nélkül – saját ford.] (Kames 2011: 7).

A harmadik oszlop a tevékenységek összessége: a munkateljesítmény és a vele járó elégedettség vagy elégedetlenség érzése, a sikertörténetek, a túlterhelés mutatója.

Az ökonómiai és ökológiai anyagi biztonság szintén identitásunk egyik meghatározó tényezője. Az otthonnak, a háznak és környezetének vagy éppen a pénznek hiánya súlyosan deformálhatja identitásunkat. A megfogható anyagi javakon túl (mint például az élelmiszer vagy a ruházat) a megfoghatatlan dolgok is szerepet játszanak az anyagi biztonság kialakításában, mint például a továbbképzési, továbbtanulási lehetőségek kiaknázása.

Az ötödik identitáshordozó elem az értékek összessége: a szeretet, az etika, a vallás, a hagyományok, a nyelv, a normák megléte és tisztelete adja az alapját a személyes meggyőződéseknek (Kames 2011).

Schmidt-Denter és Schick vizsgálatukban (2005) kétféle identitást különítenek el a fiatalok és a felnőttek kérdőíves megkérdezésekor: személyes és szociális (társas) identitásra bontják megfigyeléseiket. A személyes identitás az életútban ölt testet, amelynek két területe a *reflektáló én* (reflektierendes Ich) és a *reális magam* (reales Selbst) [saját ford.]. A *reflektáló én* magában foglalja az önmegfigyelést, az önkritikát és az identitásunk kifejezésmódját. A *reális magam* felelős az önbecsülésért, a tervekért és az önellenőrzésért.

A szociális identitás az emberi közösségekhez való tartozás tükre, amely egyrészről egy csoporthoz való tartozást jelent (velejárói a nemzeti büszkeség, illetve a saját nemzetiséghez és egy nagyobb csoporthoz – pl. az Európai Unióhoz – való kapcsolódás érzése); másrészt idegen csoportokkal szembeni magatartásformákat tartalmaz (Schmidt-Denter – Schick 2005: 24).

1.3. Az etnikai identitás

Az Orosz Föderációban élő finnugor népcsoportok esetében az etnikum kérdése fokozottan kerül előtérbe. Bonyolult etnikai összetétele miatt Oroszországban kihívást jelent a jogalkotás; a döntéshozásban szerepet játszik az adott népcsoport őshonos volta, a településeken élők etnikai hovatartozása (a település-összetétel) – az „etnikai hierarchiát" elsősorban területi alapon állapítják meg. Kainz szerint (2000) az Orosz Föderáció kisebbségvédelmi jogszabályai átfogóak és sok szintre kiterjednek, ennek ellenére továbbra is különbséget tesznek az etnikai csoportok közötti bánásmódban.

Az *etnikai identitás* fogalmának alkalmazása nem egységes. Schnell és Hill megállapítja, hogy az etnikai identitás terminus alatt leggyakrabban vizsgált elemek (külön-külön is) a nemzetiség, a vallás és a nyelv (1990: 26).

Ezek a jellemzők azonban még nem elégséges feltételei az egységes szakkifejezés-használatnak. Az etnikai identitás vizsgálatában nehezen definiálható szóösszetételek is létrejönnek: identitásbizonytalanság („Identitätsunsicherheit"), hovatartozás- és identitáskétség („Zugehörigkeits- und Identitätszweifel"), identitás- és lojalitásérzés („Identitäts- und Loyalitätsgefühlen"), identitásválság („Identitätskrisen"). Az etnikai identitás gyakran fonódik egybe a kulturális identitással, amely kapcsolódhat a haza kultúrájához vagy több kultúrához is. Habár az identitás mindig a saját vizsgált kontextusában töltődik meg tartalommal, ennek ellenére Hill és Schnell egy megfelelő elméleti koncepció kidolgozását sürgeti (Schnell – Hill 1990: 26).

1.3.1. Az etnikai identitás és a nemzetiség összefüggése

Az utolsó, 2010-es összoroszországi népszámlálás szerint a finnugor (uráli) népek lélekszáma egyértelműen csökkent a 2002-es felmérés adataival összevetve. A föderáció területén élő finnugor népek kedvezőtlen helyzetéről már többen is beszámoltak (Maticsák 2011, 2014; Pusztay 2005, 2006, 2012). Ennek objektív okai között ott találjuk a magas halálozási rátát, a hagyma alakú (a fogyó népességre utaló) korfákat, a városi asszimilációt (Lallukka 2010).

nemzet	**nemzetiséghez tartozónak vallotta magát**
mordvin	744 237
erza	57 008
moksa	4 767
mari (cseremisz)	547 605
hegyi	23 559
mezei-keleti	218
udmurt (votják)	552 299
komi (zürjén)	228 235
komi-permják	94 456
karjalai	60 815

nemzet	**nemzetiséghez tartozónak vallotta magát**
hanti (osztják)	30 943
manysi (vogul)	12 269
vepsze	5 936
számi	1771
izsór	266
vót	64
lív	–
finn	20 267
észt	17 875
seto	214
magyar	2 781

1. ábra
Finnugor népek számokban a 2010-es felmérésben
(Forrás: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/portret-russia.pdf)

Egy nyelv és egy nemzet életben maradásának fontos tényezői egyrészt a beszélőközösség akarata, döntései, másrészt az a nemzeti elit, amely képes példát mutatni a nép felemelkedéséhez, illetve képes a törvényhozásban a döntéshozókat bizonyos szabályozások meghozatalára kényszeríteni.

1.3.2. Az etnikai identitás és a terület összefüggése

Ha a területi elv érvényességét szem előtt tartjuk (és ez finnugor népcsoportoknál különösen hangsúlyos), akkor az Orosz Föderáció területén élő etnikumokat a következő közigazgatási egységekbe soroljuk: autonóm körzetben (автономный округ) és kisebb területeken (край, область) élnek a vepszék, az izsórok, a manysik, a hantik és a számik; köztársaságokban (республика) az udmurtok, komik, mordvinok, cseremiszek és karjalaiak.

Többségük az adott területen autoktón finnugor népcsoport.

Az ősi földterülethez való ragaszkodás bizonyítéka a nyelvben rögzült erős identitástudat: az észtek egészen a 19. század közepéig nyelvüket *maakeel*-nek 'a föld nyelve', magukat pedig *maarahvas*-nak 'a föld népe' hívták. Az 1800-as évek elején két újság is napvilágot látott, amelyek címükben hordozták a *maarahvas* kifejezést: a délészt *Tarto maa rahwa Näddali-Leht* (1806) és az északészt *Marahwa Näddala-Leht* (1821) (Rätsep 2007).

Az alacsony népességszám nagy területen szóródik szét, amely a nyelvek külön fejlődését eredményezi. Vidéken jóval több finnugor nyelvet beszélő él, mint a városokban; a városi lakosság gyorsabb ütemben russzifikálódik.

nemzet	városlakó	vidéki
mordvin	379 327	364 910
erza	14 353	42 655
moksa	3 620	1 147
mari (cseremisz)	233 179	314 426
hegyi	2 314	21 245
mezei-keleti	117	101
udmurt (votják)	246 290	306 009
komi (zürjén)	109 705	118 530
komi-permják	34 759	59 697
karjalai	35 211	25 604

nemzet	városlakó	vidéki
hanti (osztják)	11 879	19 064
manysi (vogul)	7 028	5 241
vepsze	3 348	2 588
számi	787	984
izsór	130	136
vót	50	14
lív	–	–
finn	14 198	6 069
észt	11 678	6 197
seto	50	164
magyar	1 811	970

2. ábra

Finnugor népek lakóhelyi megoszlása a 2010-es felmérésben

(Forrás: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/portret-russia.pdf)

1.3.3. Az etnikai identitás és a nyelv összefüggése

Az oroszországi nyelvi sokszínűségben a finnugor nyelvek eltérő jogi státusszal rendelkeznek. Ez alapján három fő kategóriába sorolhatók: 1. a nemzeti köztársaság hivatalos regionális nyelvei, vagyis *de jure* az orosz nyelvvel egyenértékűek (komi, mari, mordvin, udmurt); 2. tituláris/regionális kisebbségi nyelv (karjalai); 3. „kisszámú őslakos népek" nyelvei (hanti, manysi, izsór, vepsze).

Ez a sokféleség az orosz oktatásban is jelen van: az oktatásban használt huszonöt nyelvből tizenhárom finnugor nyelv a hivatalos beszámolók szerint (Zamyatin 2012).

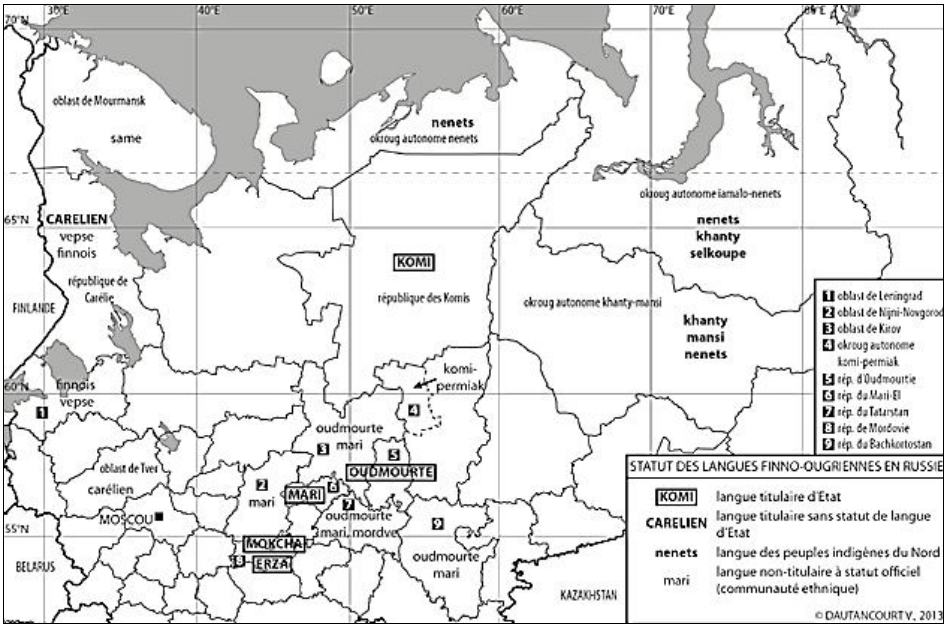

3. ábra
A finnugor nyelvek státusza Oroszországban
(Forrás: https://efo.revues.org/docannexe/image/821/img-1.png)

A késő szovjet időszakban az oroszországi finnugor népek nemzedékei közötti nyelvi átörökítés a családokban és az iskolai oktatásban egyaránt romlott (Zamyatin 2012). A beszélők számának alakulásában napjainkban sincs változás: a 2002-es állapothoz képest a 2010-es felmérés is negatív tendenciát mutat a nyelvhasználatban:

nemzet	nyelvhasz-nálók száma
mordvin	392 941
erza	36 726
moksa	2 025
mari (cseremisz)	365 127
hegyi	23 062
mezei-keleti	189
udmurt (votják)	324 338
komi (zürjén)	156 099
komi-permják	63 106
karjalai	25 605

nemzet	nyelvhasz-nálók száma
hanti (osztják)	9 584
manysi (vogul)	938
vepsze	3 613
számi	353
izsór	123
vót	68
lív	–
finn	38 873
észt	15 583
magyar	6 888

4. ábra
Finnugor nyelveket használók száma
(Forrás: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/portret-russia.pdf)

A nyelvhasználat területei között vitathatatlanul az oktatás a legfontosabb tényező a nyelvek továbbításának biztosítására. Éppen ezért Oroszország nemzeti köztársaságai és más területei nyelvi újjáélesztési projektet valósítottak meg a kilencvenes évek elején, és az anyanyelv tanításának lehetőségét az iskolai oktatás középpontjába helyezték. Ez a törvényi szabályozás az állami nyelvek kötelező tanítását és az anyanyelvű tanuláshoz való jobb hozzáférést szorgalmazta. 1992-ben a komiknál, 1995-ben a mariknál, 1998-ban a mordvinoknál, 2001-ben az udmurtoknál fogadtak el nyelvtörvényt (Saarinen 2010: 39). A nyelvi bővítési cél elérése érdekében a regionális hatóságok elfogadták a jogszabályokat, és további intézményi keretet hoztak létre a nyelvoktatás számára, amely a nemzetiségi tanulók kötelező nyelvoktatását vezette be. A jogi szabályozás megvalósítása a különböző régiókban más és más képet mutatott (Zamyatin 2012).

Mivel a finnugor köztársaságok nyelvoktatási politikája kevésbé kapott tudományos figyelmet, így a régiónkénti jogi és intézményi keretek összevetése és azok nyelvoktatásra gyakorolt hatásának mélyebb vizsgálata a mai napig várat magára. Az azonban biztosan megállapítható, hogy az anyanyelvi nyelvoktatás kiterjesztésének célját soha nem sikerült teljes mértékben megvalósítani még azokban a finnugor köztársaságokban sem, amelyek aránylag korán kezdték el a nyelvi revitalizációs projekteket (Zamyatin 2012).

Az ezredfordulón történt szövetségi politikai váltást követően a regionális nyelvi újjáélesztési projekteket felszámolták (Zamyatin 2012). A 2003-ban napvilágot látott új oktatási-képzési sztenderd szerint az iskolai órák nemzeti-regionális komponense csupán 10–12% lehet (ez érinti a nyelv, a történelem, a földrajz és a régió kultúrájának tanítását) (Varga 2015). A 2007-es oktatási reform után az anyanyelvű tanítás minden régióban visszaesett, amin a 2012-es új szövetségi oktatási törvény sem tudott változtatni. Az új oktatási törvény értelmében az iskola kizárólagos hatókörrel rendelkezik a nyelvtanítás milyenségének és mennyiségének meghatározásában. Az oktatásra jellemző szubmerziós (nyelvi belemerítő) folyamatoknak köszönhetően a kisebbséghez tartozó tanuló egynyelvű orosz ajkúvá válik (Lallukka 1990; Koch 2005). Az iskolákban hiány tapasztalható a képzett tanárokból és az anyanyelvi tananyagokból. A vázolt tendenciák azt sugallják, hogy az oroszországi finnugor nyelveket beszélők száma tovább zuhan (Zamyatin 2012).

2018. január elsejétől a Komi Köztársaságban lehetőség lesz arra, hogy a szülők megválasszák gyermeküknek, hogy anyanyelvként milyen nyelvet tanuljanak. Ezzel azonban megszűnik a komi nyelv államnyelvként való oktatásának kötelezettsége, ami megint az orosz nyelvű oktatásnak kedvez majd (https://fennougria.ee/komimaal-voideldakse-komi-keele-kohustusliku-oppeest/).

Azokban a családokban, ahol a nemzedékek közötti nyelvi átörökítés leállt, a diákok jelentős részének az iskola maradt az egyetlen nyelvtanulási színtér. Az anyanyelvi oktatás hiánya a nyelvi eltolódás és a további etnikai asszimiláció gyorsulásához vezet. A nyelvvesztés folyamata nemcsak a korábban tanult, de nem használt idegen nyelvek esetében (Bátyi 2017: 154), hanem az első nyelvi (anyanyelvi) kompetencia változásaiban is tetten érhető. Emellett az elmúlt évtizedben az oroszországi diákok összlétszáma majdnem felére csökkent. Zamyatin szerint ez a tendencia az elkövetkező nemzedékben még inkább felgyorsulhat (Zamyatin 2012).

A nyelvi átörökítés hiánya nem csak az Orosz Föderációban beszélt finnugor nyelveket érinti. Egy nemzetközi tanulmány szerint a 18 éven felüli délészt fiatalok jobban ki tudják fejezni magukat angolul, mint võro vagy seto nyelven. Ugyanerre a következtetésre jutottak az ELDIA-felmérésekben is. A 2012-ben Võruban rendezett *Keelte paljusus ja elujõud* [Nyelvi sokszínűség és életerő] elnevezésű konferencián bemutatott kutatási eredmények a délészt nyelvjárások eltűnését prognosztizálták, és párhuzamot vontak a kisebb finnugor nyelvek helyzetével, vagyis hogy a fiatalok nem látnak perspektívát a kisebbségi nyelvhasználatban (Koppel 2012).

köztársaság	komi	mari	mordvin	udmurt	karjalai
év	2009/2010	2009/2010	2009/2010	2008/2009	2009/2010
diák össz.	97 000	66 100	69 750	154 000	63 000
nemzetiségi	23 000	29 000	27 600	43 100	4 660
anyanyelv	6 200	11 616	7 670	19 315	1 657
any. használ	27%	40%	27,8%	44,8%	25%

5. ábra
A tituláris nyelvek oktatása a finnugor köztársaságokban
(Forrás: Zamyatin 2012; https://efo.revues.org/821)

Fontos kezdeményezések azok a helyi intézetek, bizottságok, amelyek központi szerepet vállalnak a nyelvi tervezés, nyelvápolás folyamataiban: például a Karjalai Nyelvi Egyesület (Karjalan Kielen Seura, http://www.karjal.fi/kks/), a Mari Köztársaság kormányának nyelvi bizottsága (www.fennougria.ee/) vagy az Észt Nyelvi Bizottság.

1.3.4. Az etnikai identitás és a vallás összefüggése

A nyelvi és etnikai identitás nemegyszer vallási identitással is párosul. Ennek legszebb példája a dél-észt seto népcsoport, amely az Orosz Föderáció területén 214 fővel, Dél-Észtországban pedig közel 13 ezer fővel képviselteti magát. Ez az egyetlen észt nyelvjárás, ahol a korábban említett *maarahvas* 'föld népe' és *maakeel* 'föld nyelve' kifejezések az önazonosításban fennmaradtak (Rätsep 2007).

A seto nyelv(járás) képviselői (ellentétben a korábban bemutatott fiatal nyelvhasználók nyelvi attitűdjével) az önálló nyelvi státusz eléréséért harcoltak nem is olyan rég. Ezt az Észt Parlament nem hagyta jóvá, a 2011-es legutóbbi nyelvtörvényben a seto nyelvről mint az észt nyelv regionális nyelvalakjáról beszélnek. A nyelvi és etnikai identitás mellett a setók vallási hovatartozásukat is hangsúlyozzák, amikor autonómiára törekednek: a többségében evangélikus észtekkel szemben ők az ortodox keresztény hitközösséget erősítik.

1.3.5. Az etnikai identitás és a kultúra összefüggése

A finnugor nemzetek kulturális virágkora a 20. század húszas éveire esett. Az ezt követő időszak a nemzeti értelmiség megsemmisülését, a nemzeti kultúra elfojtását hozta magával. A kifejezés: „tartalmában szocialista, formájában nemzeti" ugyan adott némi szabad mozgásteret az alkotásban, de a világot orosz perspektívából kellett szemlélni (Valton 2002).

Napjainkban – vallja Valton (2002) – a fikció a nyelv megőrzésének és fejlesztésének legfőbb eszköze. Számos fiatal író, költő, publicista szólal meg anyanyelvén. Ez a tény nagyot lendíthet egy nyelv presztízsén.

A mariknál, udmurtoknál és erzáknál kis mértékben ugyan, de az ősi vallási szokásokat ismét felélesztik; ez nem pusztán tiltakozás az ortodoxia ellen, sokkal inkább a hagyományok revitalizációját, rögzítését jelenti (Valton 2002).

2. Identitáskutatás

2.1. A vizsgált népcsoportokról

A vizsgálatban hat népcsoport vesz részt: az államalkotó észtek, a köztársaságokban élő és hivatalos nyelvvel rendelkező mordvinok, marik, komik és udmurtok, valamint a kis létszámú vepszék. A politikailag-közigazgatásilag, nyelvpolitikailag, a beszélők számának eltérésében heterogén csoportok releváns képet nyújtanak a finnugor népek nyelvi identitásáról.

A felmérésben személyes segítséget kapok az Írószövetségek Orosz Föderációban élő tagjaitól, vezetőitől, akik a kérdőíveket anyanyelvi beszélőkhöz juttatják el. Észtországban észt szakos tanárok, oktatók támogatásával jutnak el a vizsgálat kérdései a megfelelő célcsoportokhoz. A kutatást közösségi oldalak szereplői is nagymértékben segítik.

2.2. A kutatás módszeréről

A kutatási eredményeket kérdőíves felmérés adja, amely két nagyobb részből áll: egyrészt egy személyesháttér-kérdőívből, másrészt egy nyelvhasználatot vizsgáló kérdőívből.

A kérdőívek orosz területen orosz nyelvűek, hiszen a finnugor nyelvet beszélők kétnyelvűek, és így a fiatalabb generáció is könnyebben megszólítható. A felmérés Észtországban észt nyelvű.

A kérdőíves kutatásból származó eredmények kvantitatív és kvalitatív vizsgálata mellett négymezős identitás-mátrixok mutatják meg a nemzetiség és az identitást befolyásoló tényezők (nyelv, terület, vallás, kultúra) összefüggéseit (az ábra minta).

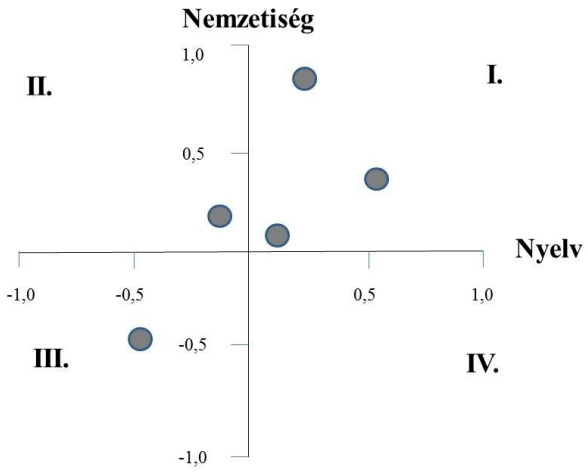

6. ábra
Négymezős identitás-mátrix
(saját ábra, minta)

2.3. A vizsgálat elemei

Az eddigi kutatások alapján az identitás elemeinek összefüggése a következő ábra segítségével szemléltethető:

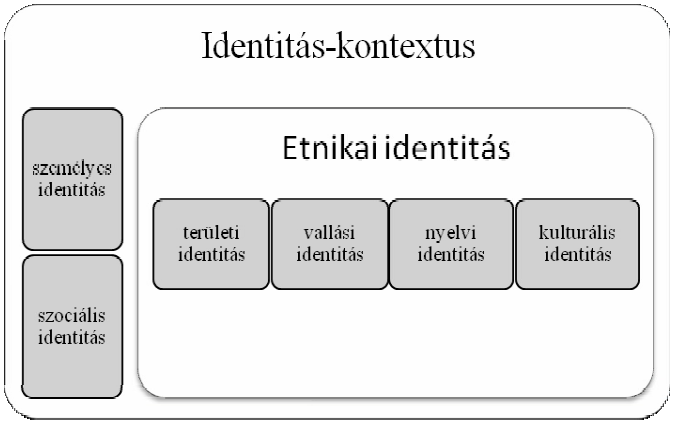

7. ábra
Az identitás elemeinek összefüggése
(saját ábra)

A vizsgálat tehát ebben az identitás-kontextusban zajlik, amely nem hagyja figyelmen kívül azt a tényezőt sem, hogy a vázolt kontextusban több etnicitás, kultúra is találkozhat egy vizsgált személy esetén.

A kutatás elsődleges vizsgálati célja a *finnugor nyelvi identitás* állapotának felmérése, ezért erre külön kérdőív készül. A személyesháttér-kérdőív tartalmazza azokat a kérdéseket, amelyek a többi identitás-összetevőt elemzik. A vizsgálat során azzal is számol a kutatás végzője, hogy az elemzésben az elemek száma gyarapszik, hiszen előfordulhat, hogy olyan tényezőkre világítanak rá a megkérdezettek, amelyekre a kutató a felmérés során nem gondolt. A későbbiekben ezek a tényezők is beépülnek az anyagba.

A tanulmánysorozat következő része az identitást tovább boncolgatva a finnugor nyelvekkel és a nyelvtervezési folyamatokkal foglalkozik részletesebben.

Irodalom

Bátyi Szilvia 2017: The Role of attitUdes in the Development of Russian as a Foreign Language: A Retrospective Study. Studies in Second Language Learning and Teaching. Department of English Studies, Faculty of Pedagogy and Fine Arts, Adam Mickiewicz University, Kalisz SSLLT 7/1: 149–167.

Bünte-Ludwig, Christiane 1984: Gestalttherapie-Integrative Therapie. In: H. G. Petzold (Hrsg.), Wege zum Menschen. Methoden und Persönlichkeiten moderner Psychotherapie. Bd. 1. Junfermann, Paderborn. 217–307.

Erikson, H. Erik 1991: A fiatal Luther és más írások. Gondolat Kiadó, Budapest.

Heinl, Hildegund – Petzold, Hilarion G. 1980: Gestalttherapeutische Fokaldiagnose und Fokalintervention in der Behandlung von Störungen aus der Arbeitswelt. Integrative Therapie 6: 20–57.

Kainz, Birgit 2000: Zum Schutz ethnischer Gruppen in der Russischen Föderation. Ein Dschungel der Terminologien. Osteuropa. 537–548.

Kames, Helmut 2011: Ein Fragebogen zur Erfassung der „Fünf Säulen der Identität' (FESI). http://www.fpi-publikation.de/images/stories/downloads/polyloge/kames-ein-fragebogen-zur-erfassung-der-fuenf-saeulen-der-identitaet-polyloge-18-2011.pdf.

Koch, Katja 2005: Sprachbiographien mehrsprachig aufwachsender Kinder. In: Hoffmann-Ocon, Andreas – Koch, Katja – Schmidtke, Adrian (Hrsg.),

Dimensionen der Erziehung und Bildung. Universitätsverlag, Göttingen. 161–177.

Koppel, Karin 2012: Lõuna-Eesti noored oskavad inglise keelt setu või võru keelest enam. http://www.err.ee/354822/louna-eesti-noored-oskavad-inglise-keelt-setu-voi-voru-keelest-enam.

Lallukka, Seppo 1990: The East Finnic Minorities in the Soviet Union. An Appraisal of the Erosive Trends. Suomalaisen Tiedeakatemian Toimituksia. Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Sarja-ser. B 252. Helsinki.

Lallukka, Seppo 2010: Venäjän valtakunnallinen ja suomalais-ugrilainen väestökriisi. In: Saarinen, Sirkka – Herrala, Eeva (toim.), Murros. Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit globalisaation paineissa. Uralica Helsingiensia 3. Helsinki. 11–38.

Maticsák Sándor 2011: A finnugor (uráli) népek helyzete Oroszországban. In: Debreceni Szemle 19/2: 160–169.

Maticsák Sándor 2014: Finnugorok végveszélyben. A 2010-es oroszországi népszámlálás eredményei. Finnugor Világ 19/1: 13–22.

Molnár Péter 2005: Piaget INRC rendszerének alkalmazása Erikson egész életre vonatkozó fejlődési szakaszaira. http://akademiai.com/doi/abs/10.1556/MPSzle.59.2004.4.4.

Petzold, Hilarion G. 1986: Die modernen Verfahren der Bewegungs- und Leibtherapie und die „Integrative Bewegungstherapie". In: Petzold, Hilarion G. (Hrsg.), Leiblichkeit. Philosophische, gesellschaftliche und therapeutische Perspektiven. Junfermann, Paderborn. 347–389.

Petzold, Hilarion G. 1988: Die „vier Wege der Heilung" in der Integrativen Therapie. Teil I: Anthropologische und konzeptuelle Grundlagen. Integrative Therapie 14: 325–364.

Petzold, Hilarion G. – Mathias, Ulrike 1983: Rollenentwicklung und Identität. Von den Anfängen der Rollentheorie zum sozialpsychologischen Rollenkonzept Morenos. Junfermann, Paderborn.

Pusztay János 2005: Az oroszországi finnugor népek jövője. http://www. papiruszportal.hu/site/?lang=1&f=&p=27&n=430.

Pusztay János 2006: Nyelvével hal a nemzet. Az oroszországi finnugor népek jelene és jövője 11 pontban. Teleki László Alapítvány, Budapest.

Pusztay János 2012: Egy nyelvcsalád jövőképe. Magyar Szemle. Új folyam 21/7–8: 107–127.

Rätsep, Huno 2007: Kui kaua me oleme olnud eestlased? http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2007_1/OK_2007-1_01.pdf.

Saarinen, Sirkka 2010: Turvaako kielilaki kielen aseman – Suomalais-ugrilaisten kielten uhanalaisuus. In: Saarinen, Sirkka – Herrala, Eeva (toim.), Murros. Suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit globalasaation paineissa Uralica Helsingiensia 3. Helsinki. 38–47.

Schnell, Rainer – Hill, Paul B. 1990: Generation und Identität: theoretische und empirische Beiträge zur Migrationssoziologie. Westdeutscher Verlag, Opladen. 25–42.

Schmidt-Denter, Ulrich – Schick, Hella 2005: Kurzform des Fragebogens zur personalen und sozialen Identität von Jugendlichen und Erwachsenen (FPSI-K). Universität zu Köln, Köln. http://schmidt-denter.de/forschung/identitaet/pdf-files/FB_17.pdf.

Varga Kinga Anikó 2015: A finnugor népek politikai helyzete. http://finnugor.elte.hu/?q=fipolhe.

Valton, Arvo 2002: Soome-ugri rahvastest ja nende kirjandusest. Kultuur ja Elu. http://kultuur.elu.ee/ke487_soomeugri.htm.

Zamyatin, Konstantin 2012: Finno-Ugric Languages in Russian Education: the Changing Legal institutIonal Framework and Falling Access to Native Language Learning. http://efo.revues.org/821.

*

Die finnisch-ugrische sprachliche Identität

Der erste Teil der Reihe von Studien, der als Vorbereitung gilt, beschäftigt sich einerseits mit der Frage der Identität; andererseits untersucht die Identitätskomponenten, die neben der linguistischen Identität das Selbstbild der finnisch-ugrischen Gruppen und Sprecher prägen.

Die fast 50-jährige Terminologie *Identität* erscheint in vielen Disziplinen, von Philosophie über Soziologie bis zur Anthropologie. Das Phänomen Identität ist ein multilaterales Problem – bei der Untersuchung der sprachlichen Identität spielen auch die politischen, territorialen, kulturellen, kollektiven und individuellen Dimensionen dieses Gebiets eine wichtige Rolle.

Als Forschungsmethoden werden ein Fragebogen zur Person und Lebensgeschichte und ein Fragebogen zur Verwendung der finnisch-ugrischen Sprache bezeichnet. Die komplexe Analyse zeigt den Zusammenhang unter den identitätsbeeinflussenden Faktoren (Sprache, Territorium, Religion und Kultur).

MELINDA VÍGH-SZABÓ